

El relatiu temporal

17/1/1971

L'adverbi on, usat també com a terme relatiu, és un mot essencialment locatiu, és a dir, que indica lloc: On anirem? Ens veurem on tu diguis, Vet aquí el lloc on ens vam separar. Hi ha, a més, alguns casos especials en què on és usat amb un valor que ultrapassa l'estricta idea de lloc i exerceix fins i tot la funció de relatiu neutre, amb una idea locativa molt diluïda o vaga, cas en què va precedit de la preposició de, tal com vam exposar no fa gaire, i, encara, la de terme causal, precedit de la preposició per. Aquestes són, però, sembla, totes les possibilitats sintàctiques d'aquest mot.

Avui, en canvi, ha esdevingut més o menys habitual l'ús del mot on amb valor temporal, que poden sorprendre en intervencions i comentaris radiofònics i en alguns discursos, dissertacions i col·loquis; és a dir, com a terme relatiu amb antecedents com és ara època, període, temporada, dia, hora, moment, etc.: «Era una època on tot anava més a poc a poc», «Va ésser una temporada excepcionalment brillant, on es van estrenar moltes...», «En aquestes hores plàcides i tranquil·les on amb prou feines es veu...». Aquest ús del mot on com a relatiu temporal és una innovació, certament innecessària i superflua, i no creiem que hi hagi res que pugui induir a admetre'l. Com a relatiu temporal pot usar-se, en alguns casos, el simple pronom que o bé, més generalment, el relatiu fort que precedeix de la preposició en és a dir, el conjunt en què, solucions amb les quals, doncs, caldria prescindir del locatiu on: el dia que ens vam conèixer, l'any que vas fer la primera comunió, una època en què tothom anava mudat, una temporada en què van estrenar bones pel·lícules, un moment en què no penses en res més.

Es cert que les nocions de lloc i de temps no són sempre perfectament desriables i que algun molt locatiu, com és ara aquí ha adquirit també un cert valor temporal. Es cert, també, que el conjunt en què tant admet antecedents de temps com de lloc. Però tot això no vol pas dir que on, concretament, pugui usar-se amb valor temporal. En dues construccions com El dia en què ens vam conèixer i El lloc en què ens vam conèixer trobem el mateix conjunt en què amb valor temporal i locatiu, respectivament. Però si voliem prescindir d'aquest grup o conjunt, cal recórrer en el primer cas a que (que té, entre d'altres valors, el temporal) i en el segon a on, mot específicament locatiu: El dia que ens vam conèixer i El lloc on ens vam conèixer.

Albert Jané